

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas sayısı:1980/63

Karar sayısı:1980/68

Karar günü:11/12/1980

Resmi Gazete tarih/sayı:20.2.1981/17257

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı (1) Numaralı Askerî Mahkemesi.

İTİRAZIN KONUSU : 1/3/1926 günlü, 765 sayılı Türk Ceza Yasasının 522. maddesinin son fıkrasının, Anayasa'nın 12., 33. ve 132. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülerek iptali istenmiştir.

I - OLAY:

Sanığın, arkadaşlarının da yardımı ile mağdurun Cebindeki parasını ve ehliyetnamesini zorla ve 7 gün iş ve gücünden kalacak şekilde müessir fiil uygulayarak ve sesini çıkartmaması için cebir ve şiddet de, kullanarak aldığı ileri sürülmüş ve Türk Ceza Yasasının 495. maddesi uyarınca cezalandırılması isteği ile hakkında kamu davası açılmıştır.

Yargılama sırasında mahkeme, Türk Ceza Yasasının 522. maddesinin son fıkrasında yer alan hükmün Anayasa'ya aykırı olduğuna ilişkin savı ciddi görmüş ve iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmasına karar vermiştir.

III - YASA METİNLERİ:

A - İtiraz konusu yasa kuralı:

1/3/1926 günlü, 765 sayılı Türk Ceza Yasasının itiraza konu edilen hükmü de içeren 522. maddesi şöyledir :

"Madde 522 - Onuncu babda beyan olunan cürümlerin işlenmesinde cürmün mevzuu olan şeyin veya ika edilen zararın kıymeti pek fahiş ise mahkeme cürme mahsus olan cezayı yarısına kadar artırır ve eğer hafif ise yarısına ve eğer pek hafif ise üçte birine kadar eksiltir.

Kıymet tayini için cürmün mevzuu olan şeyin yahut vaki zararın cürüm işlendiği zamanki kıymeti nazarı dikkate alınır. Yoksa failin istihsal eylediği menfaat hesap edilmez.

Eğer fail aynı neviden olan cürümlerden dolayı mükerrir bulunur veya bu babın ikinci faslında yazılı cürümlerden birini işlemiş olursa cezayı tenkise mahal yoktur."

B - Dayanılan Anayasa Kuralları :

"Madde 12 - Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz."

"Madde 33 - Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilinden dolayı cezalandırılmaz.

Cezalar ve ceza tedbirleri ancak kanunla konulur.

Kimseye, suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

Kimse, kendisini veya kanunun gösterdiği yakınlarını suçlandırma sonucu doğuracak beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz.

Ceza sorumluluğu şahsîdir.

Genel müsadere cezası konulamaz."

"Madde 132 - Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna, hukuka ve vicdanî kanaatlarına göre hüküm verirler.

Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Görülmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclislerinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz. Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez."

IV - İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi içtüzüğünün 15. maddesi uyarınca Şevket Müftügil, Rüştü Aral, Osman Tokcan, Muammer Yazar, Adil Esmer, Nihat O. Akçakayalıoğlu, Nahit Saçlıoğlu, Hüseyin Karamüstantikoğlu, Kenan Terzioğlu, Orhan Onar, Necdet Darıcıoğlu, İhsan N. Tanyıldız, Bülent Olçay, Yılmaz Aliefendioğlu, Yekta Güngör Özden'in katılmalarıyla 25/9/1980 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyanın eksikliği bulunmadığından, işin esasının 1/3/1926 günlü, 765 sayılı Türk Ceza Yasasının 522. maddesinin son fıkrasında yer alan hükmün, "... veya bu babın ikinci faslında yazılı cürümlerden birini işlemiş olursa..... sözcükleriyle sınırlanarak incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V - ESASIN İNCELENMESİ:

İşin esasına ilişkin rapor, mahkemenin gerekçeli kararı ve ekleri, Anayasa'ya aykırılığı öne sürülen yasa hükmü ve aykırılık savına dayanak gösterilen Anayasa maddeleri, bunlarla ilgili gerekçeler ve öteki yasama belgeleri, konu ile ilişkili yasa metinleri okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

1 - Anayasa'nın 12. maddesi yönünden inceleme :

Anayasa'nın sözü edilen maddesinin birinci fıkrası ile "Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir" kuralı konulduktan sonra, ikinci fıkrasındaki "Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz" biçimindeki hükümle bir bütün oluşturulmuştur.

Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da açıklandığı gibi, Anayasa'nın 12. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi gereğince kesinlikle yasaklanan yön, kişilere yasa karşısında, dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezheplerine göre ayrımlı davranılması ve kişi, aile, zümre ve sınıflara ayrıcalık tanınmasıdır. Eşitlik, herkesin her yönden aynı yasa hükümlerine bağlı olacağı anlamında ele alınamaz. Bu ilke ile güdülen amaç, aynı koşullar içinde bulunan, özdeş nitelikteki durumların yasalarca aynı işleme bağlı tutulmasını sağlamaktır. Kimi yurttaşlar için haklı nedenlere dayanılarak veya bunların durumlarındaki

farklılığın doğurduğu zorunluluklar dolayısıyla ayrı kurallar konulması halinde eşitlik ilkesinin zedelenmesinden söz edilemez.

Türk Ceza Yasasının 522. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, onuncu babbaki mala karşı işlenen suçlarda cürmün konusu olan şeyin veya verilen zararın kıymetinin çok yüksek olması halinde mahkeme, cürme özgü cezayı yarısına kadar artıracak; eğer hafif ise yarısına, pek hafif ise üçte birine kadar eksiltecektir. Ancak onuncu babın ikinci faslında yazılı suçlardan birinin işlenmesi halinde cezada bu yüzden bir indirim yapılamıyacaktır.

Anılan yasanın bu faslında yaptırım altına aldığı suçların, nitelikleri itibariyle yalnızca eşyaya karşı değil, onunla birlikte kişinin özgürlüğüne, beden tamamlığına ve hatta ruh sağlığına yönelerek, malının, Cebir ve şiddet kullanmak ve tehdit etmek suretiyle gasp biçiminde işlenmeleri gözönüne alınarak bu tür suçların sırf mala karşı işlenen öteki suçlardan farklı tutulması ve daha ağır ceza yaptırımına bağlanmalarında Yasa koyucu, hem toplumsal fayda ve hem de cezanın kişisel önleyiciliği ve caydırıcılığı açılarından zorunluluk görmüştür.

Yasa koyucu, Türk Ceza Yasasının 495., 496., 498., 499 ve 500. maddelerine ilişkin cürümleri işleyenlere işledikleri cürmün konusu olan şeyin veya verilen zararın kıymeti pek fahiş ise hükmolunacak cezanın 522. maddeye göre yarısına kadar artırılmasını, değer hafif veya pek hafif olması durumunda ise indirim yapılmamasını uygun görmüş; böylece, gasp edilen malın veya verilen zararın değeri hafif veya pek hafif de olsa, kişinin özgürlüğüne, beden tamamlığına ve ruh sağlığına yönelerek malının, Cebir, şiddet ve tehditle gasp edilmesi biçiminde işlenen bu suçları, hafifletici öge yönünden, mala karşı işlenen diğer suçlardan ayırmak istemiştir. Esasen Yasa koyucunun gasp edilen malın değerinin veya verilen zararın pek fahiş olması durumunda 522. maddenin birinci fıkrası uyarınca cezanın yarısına kadar artırılmasını buyurmasına karşın; değer hafif veya verilen zararın hafif veya pek hafif olmasında cezadan bir indirim yapmamasını istemesi, insan hayatına, haysiyetine ve kişiliğine verilen değeri ve önemi ortaya koyar.

Öte yandan Yasa koyucu, ceza hukuku alanında yasama yetkisini kullanırken, Anayasa'nın temel ilkelerine ve ceza hukukunun ana kurallarına bağlı kalmak koşuluyla, toplumda belli eylemlerin suç sayılıp sayılmaması, suç sayıldıkları takdirde hangi çeşit ve ölçülerdeki ceza yaptırımlarıyla karşılanmaları gerektiği; hangi hal ve hareketlerin ağırlaştırıcı ya da hafifletici öge olarak kabul edileceği konularında takdir yetkisine sahiptir.

Esasen ceza hukuku, yapısı yönünden toplumun kültürel ve uygarlık düzeyi, sosyal ve ekonomik yaşantısı ile yakından ilgili bulunması ve ancak Devletçe konulabilir ve biçimlendirilebilir olması nedenleriyle siyasal bir nitelik de taşıyan bir hukuk dalıdır.

Olayda Yasa koyucunun, toplumun gereksinimlerini karşılamak; dirlik - düzenlik ve güvenliğini daha etkili biçimde sağlamak amacıyla kişinin özgürlüğüne ve beden tamamlığına yönelmek suretiyle malının cebir ve şiddet kullanmak ve tehdit etmek suretiyle gasp edilmesi biçiminde işlenen suçlarda, malın kıymetinin hafif veya pek hafif olmasının cezanın eksiltilmesine neden saymaması, başka bir anlatımla bu tür suçlara uygulanacak cezalarda bir alt sınır kabul etmesi Devletin ceza siyaseti ile ilgili bulunduğundan Yasama Organının takdir alanına girdiği kuşkusuzdur.

2 - Anayasa'nın 33/5. maddesi yönünden inceleme :

Cezaların yasal ve ceza sorumluluğunun kişisel olması kuralı Anayasa'nın 33. maddesinde yer almıştır. Ceza Hukuku alanında uzun bir gelişim evresinden geçerek oluşan cezaların yasallığı ve ceza sorumluluğunun kişiselliği ilkeleri, gerek toplum, gerek kişiler yönünden bir güvence olma niteliğini kazanmıştır.

Anayasa Mahkemesi içtihatlarına göre; Anayasa'nın 33. maddesinin beşinci fıkrasında yazılı ceza sorumluluğunun kişiselliği ilkesi, "cezaların yalnız suç işleyenlerle ortakları hakkında uygulanması", başka bir deyişle herkesin ancak kendi eyleminden sorumlu tutulması ve suç işlenmedikçe veya işlenmesine kalkışılmadıkça kimseye ceza sorumu yükletilemeyeceği biçiminde tanımlanabilir.

Gerçekten de bu maddenin Anayasa Komisyonu Raporundaki gerekçesinde "..... insanları, başkalarının fiilinden dolayı cezalandırmaya cüret edebilen totaliter rejimlerin insanlığa getirdiği acı tecrübelerden sonradır ki, bir kimsenin yalnız kendi fiil veya ihmalden sorumlu olabileceği esasının Anayasa'mızda yer alması lüzumu bilhassa hissedilmektedir. Esasen bu kaidenin Anayasa'ya konulması sayesinde, basın davalarında yazı veya karitâtürün müellifinden ve haberin vericisinden gayri kimselerin (gazete sahipleri ve yazı işleri müdürlerinin) rastgele cezalandırılmasını derpiş eden kanun hükümleri bertaraf edilmiş olacaktır..." denilmektedir.

Görüldüğü gibi Türk Ceza Yasasının onuncu babının ikinci faslında yer almış bulunan cürümlerin işlenmesinde, cürmün konusu olan şeyin veya verilen zararın kıymeti hafif veya pek hafif olsa bile, cürme özgü cezadan herhangi bir indirim yapılamayacağını öngören itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 33. maddesinin beşinci fıkrasındaki ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi ile çelişkisi ve bir ilgisi bulunmamaktadır.

3 - Anayasa'nın 132. maddesinin birinci fıkrası yönünden inceleme :

132. maddenin birinci fıkrası, hâkimlerin görevlerinde bağımsız olduklarını, hüküm verirken kendilerini yalnızca Anayasa'nın, yasanın, hukukun ve vicdanî kanaatlerinin bağlayacağını belirlemektedir.

Bu kuralın hâkime Anayasa'nın öngörmediği indî bir takdir yetkisi tanımadığı da ortadadır.

Hâkim, hangi suça hangi cezanın verileceğini saptarken vicdani kanaatinden önce Anayasa, yasa ve hukuk kuralları ile bağlıdır; belli anayasal ilkelere bağlı kalmak koşuluyla, tanımlayıp öğelerini belirlediği suç karşılığında uygulanacak yaptırımların türlerini, ölçülerini, hangi sınırlar içinde uygulanabileceklerini; nelerin, ne ölçüde hafifletici neden olacaklarını kurala bağlamak Yasa koyucunun yetkisindedir.

Hâkimin vicdani kanaati, ancak delillerin takdirinde ve nesnel kuralların yorumunda ve bunların öznel durumlara uygulanmasında rol oynar. Anayasa'nın 132. maddesinin gerekçesinde de belirtildiği gibi; "Hâkim hüküm verirken objektif kaidelerden başka hukuk prensiplerini de nazara alacaktır ve delillerin takdirinde ve bunun sonunda hükme varışında vicdanî kanaatine göre hareket edecektir."

Hâkim, Anayasa ve yasa gibi pozitif hukuk kuralları ile hukukun genel ilkelerini uygularken, özellikle, fiilin işlenmiş olup olmadığının, işlenmiş ise ne gibi etkiler altında işlenmiş olduğunun ve suçun hangi ceza kuralı kapsamına girdiğinin saptanmasında, başka bir deyişle, belgelerin değerlendirilmesinde vicdanî kanaatine göre hareket etme durumundadır. Bunun dışına taşan savlar, ancak kişisel bir kanı olarak değerlendirilebilirler.

Bu nedenlerle itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 132. maddesinin birinci fıkrasında yer alan mahkemelerin bağımsızlığı ilkesine ters düşen bir yanı da bulunmamaktadır.

SONUÇ:

Esas sayısı:1980/63
Karar sayısı:1980/68

1/3/1926 günlü, 765 sayılı Türk Ceza Yasasının, 25/9/1980 günlü ilk inceleme kararı ile sınırlandırılarak incelenen 522. maddenin son fıkrasının "...veya bu babın ikinci faslında yazılı cürümlerden birini işlemiş olursa..." biçimindeki hükmünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın reddine,

11/12/1980 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan Şevket Müftügil	Başkanvekili Ahmet H. Boyacıoğlu	Üye Ahmet Salih Çebi
Üye Muammer Yazar	Üye Adil Esmer	Üye Nihat O. Akçakayalıoğlu
Üye Nahit Saçlıoğlu	Üye Hüseyin Karamüstantikoğlu	Üye Kenan Terzioğlu
Üye Orhan Onar	Üye Necdet Darıcıoğlu	Üye İhsan N. Tanyıldız
Üye Bülent Olçay	Üye Yılmaz Aliefendioğlu	Üye Yekta Güngör Özden